

วารสารวิชาการ อุตสาหกรรมศึกษา

URL : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jindedu/issue/archive>

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559

JOURNAL OF INDUSTRIAL EDUCATION

FACULTY OF EDUCATION, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY Volume 10 No. 2 July – December 2016

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก
เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

**Development of Local Wisdom Transferring Model of Reed Proceeding
for Promoting Community Enterprise in School**

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจน์สัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร

Adunrat Ketwetsuriya, Wutani Rojsomrith, Chamaiporn Disathaporn

ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Department of Adult Education, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนา รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างและประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูล ประกอบด้วย 1) ศึกษาสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน และนักเรียน 2) ศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรด้านวิสาหกิจชุมชนและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน 3) ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก โดยการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับปราชญ์ชาวบ้านด้านการแปรรูปเสื่อกกในชุมชน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยนำผลจากการสรุปข้อมูล มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุดและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเลือกจากประชากรโดยเจาะจง นักเรียน

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจนสัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งหมด ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 19 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 37 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1.1 องค์ความรู้การแปรรูปเสื่อกก: 1) การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปเสื่อกก 2) กระบวนการแปรรูปเสื่อกก 1.2 การจัดการวิสาหกิจชุมชน: 1) ข้อมูลความรู้พื้นฐานวิสาหกิจชุมชน 2) หลักการวิสาหกิจชุมชน 3) วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ 4) กระบวนการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน 1.3 วิธีการสอนการแปรรูปเสื่อกกและวิสาหกิจชุมชนแบบโครงการ: โครงการสอนเสริมภูมิปัญญาแปรรูปเสื่อกก เพิ่มรายได้สู่วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ โดยนำไปทดลองปฏิบัติการถ่ายทอด ผลจากการทดลองปฏิบัติกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้เรียนสามารถแปรรูปเสื่อกกได้ทุกคน และมีประสบการณ์จริงในการจัดการวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน 2. ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนในสถานศึกษา จากการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยใช้กระบวนการ 3 องค์ประกอบ สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนทำตามขั้นตอนของการถ่ายทอดที่ละขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ

คำสำคัญ: รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก, วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

Abstract

This research work aims to develop the local wisdom transferring model of reed proceeding for promoting community enterprise in school with the purpose to study the local wisdom, create and evaluate the local wisdom transferring model of reed proceeding for promoting community enterprise in school. There were 3 steps in the study. The first step was to study the data consisting of 1) demand of local wisdom learning management in the school by in-depth interview with the school administrators or teachers along with the students, 2) community enterprise management by in-depth interview with scholars who promoted community agricultural enterprise and relevant documents concerning community enterprise, 3) to study the local wisdom transferring model of reed proceeding by non-structured interviews with local experts specialized in local reed proceeding. The second step was to create the local wisdom transferring model of reed proceeding for promoting community enterprise in school by analyzing and synthesizing the result of summary in order to be the components and indicators for the local wisdom transferring model of reed proceeding for promoting community enterprise in school. Later, the components and indicators were sent to 5 experts to evaluate the appropriateness. The statistics used for data analysis were average and standard deviation. The qualitative data were analyzed with the context. The third step was to evaluate the local wisdom transferring model of reed proceeding for promoting community enterprise in school. The samples were drawn by purposive sampling from high school students. The samples included 3 students of grade 10, 19 students of grade 11 and 15 students of grade 12, which were 37 students in total. The findings are as follows. 1. The local wisdom transferring model of reed proceeding for promoting community enterprise in school consisted of 3 components: 1.1 knowledge of reed proceeding consisting of 1) preparation of materials and tools used in the

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจน์สัมฤทธิ์, ชไมพร ดิษฐาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

reed proceeding and 2) reed proceeding, 1.2 community enterprise management consisting of 1) basic community enterprise knowledge, 2) community enterprise principles, 3) community enterprise/district-level network, and 4) learning process of school community enterprise, and 1.3 the transferring model of reed proceeding for community enterprise in school, the project of which was entitled Local Wisdom Transferring Model of Reed Proceeding for Promoting Community Enterprise in School: Learning and Learning Media Management by Transferring Model. According to the results from the real implementation in community enterprise in school, it was found that the students were able to process reed and had real experience in managing the community enterprise in school. 2. The local wisdom transferring model of reed proceeding was evaluated to promote community enterprise in school by Focus Group discussion participated by 12 experts. The local wisdom transferring model of reed proceeding was evaluated to promote community enterprise in school consisted of 3 components which could be applied effectively by step-by-step learning management approach implemented by the teachers.

Keywords: local wisdom transferring model of reed proceeding, community enterprise in school

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจนสัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 23 ระบุว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้ทักษะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ สำหรับมาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

กล่าวคือ สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา นอกจากจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับความรู้แล้ว และต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของตนเองในท้องถิ่น เรียนรู้ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์สภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม ภูมิปัญญา ศิลปะ และการดำรงชีวิต ตลอดจนการให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ รวมถึงการจัดการศึกษาให้สามารถเรียนรู้ได้ทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

สำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานส่วนกลาง โดยมีภารกิจสำคัญในการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีหน้าที่ในการจัดทำนโยบาย และจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามข้อ 5 ให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดย ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียน 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ

สำหรับการดำเนินงานระดับเขตพื้นที่การศึกษานั้น ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 3 ให้สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่ การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจนสัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงมีหน้าที่พัฒนางานด้านวิชาการร่วมกับสถานศึกษาโดยมีหน้าที่ในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน และต้องจัดให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยคำนึงถึง ความเป็นมา ความสำคัญของท้องถิ่นในเชิงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพเพื่อดำรงอยู่ได้ในแต่ละท้องถิ่น พร้อมนำสู่การปฏิบัติจริง รวมทั้งจะต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถนำการพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่าง ๆ สู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

จากสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา เนื่องจากขาดการสร้างสรรค์ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และขาดการส่งเสริมนโยบายเกี่ยวกับการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาจึงต้องการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต้นตอจากทรัพยากรธรรมชาติ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสภาพแวดล้อมของชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำเกษตรกรรม ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ข้าว มันสำปะหลัง ปอ ข้าวโพด แต่ผลิตผลที่ได้ต่ำ การขาดแคลนน้ำทำให้ไม่ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน รายได้ไม่เพียงพอ ต้องประกอบอาชีพเสริมเมื่อว่างจากการทำเกษตร ได้แก่ การรับจ้าง และอาชีพอิสระโดยอาศัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนส่วนใหญ่ คือ การทอเสื่อ

การทอเสื่อของจังหวัดนครราชสีมาในอดีตมีวัตถุประสงค์ของการผลิตเพื่อใช้สอยภายในครัวเรือน แลกเปลี่ยน และเป็นประเพณีอีกอย่างหนึ่งคือทอเพื่อถวายวัดที่อยู่ภายในชุมชนของตนเอง รูปแบบผลิตภัณฑ์จึงมีลักษณะเป็นผืนสำหรับปูรองนั่ง ปูนอนเพียงอย่างเดียว เมื่อพัฒนาการด้านเทคโนโลยีเข้ามาพร้อมกับชุมชนมีการจัดตั้ง กลุ่มหัตถกรรมขึ้นในชุมชน มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่ออก โดยผู้รู้ทั้งหลายและพัฒนา กระจุกชุมชน จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งวัตถุประสงค์ในการทอเสื่อเพื่อจำหน่าย และรูปแบบผลิตภัณฑ์เปลี่ยนแปลงจากเป็น ผืน จึงมีลักษณะผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยเน้นที่ประโยชน์ใช้สอยจึงสร้างรายได้ให้แก่ ชุมชนมากมาย

นอกจากผู้เรียนจะได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปเสื่ออก ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่า ให้แก่ผลิตภัณฑ์เสื่ออก ตามความต้องการใช้สินค้าที่หลากหลายของผู้บริโภค เพื่อให้ภูมิปัญญายังคงอยู่ร่วมกับท้องถิ่น อย่างถาวร จะขาดไม่ได้คือการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอด การนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่นเข้าสู่ตลาดบริโภค และรวมไปถึงผลผลิตทั่วไปที่เหลือใช้ในท้องถิ่น ที่นำออกสู่ตลาดผู้บริโภค เพื่อให้สามารถ แข่งขันได้ สามารถนำมาประกอบอาชีพแก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน ก่อเกิดเป็นกลุ่มอาชีพ ให้กลุ่มมีการทำงาน รวมถึงการพัฒนาส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงคงไว้ ซึ่งวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างถาวรได้ โดย วิสาหกิจชุมชนสามารถนำมาเป็นต้นแบบในการเรียนรู้นำมาประยุกต์เป็นวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เพื่อให้การเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ดำรงชีวิตได้จริงครบวงจร เพื่อการสร้างเสริมประสบการณ์ เติมเต็มความรู้ ความชำนาญ ทักษะ เจตคติเพื่อพัฒนาตนเองตามศักยภาพ และการประกอบอาชีพอย่างเป็นระบบ เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูป เสื่ออก และกระบวนการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนเป็นหัวใจหลัก ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่ออก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โรงเรียน จึงมีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้สามารถเชื่อมโยงหลาย ๆ กิจกรรมโดยผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนรุ่น ปัจจุบันให้ได้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และครูผู้สอนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้จากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้ครูผู้สอนมีแนวความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในการจัดการ เรียนรู้โดยไม่มองข้ามทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งสัมพันธ์กับระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ เข้าใจ เห็นคุณค่าภูมิปัญญา ตระหนัก และเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตน รวมทั้งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจนสัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

ตลอดจนเป็นการสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่มุ่งให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษามาจากความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ การจัดการวิสาหกิจชุมชน และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสือกก
2. เพื่อสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสือกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสือกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 19 คน นักเรียนระดับอนุบาลจำนวน 62 คน นักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 180 คน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 76 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 37 คน รวมจำนวน 355 คน ของโรงเรียน บ้านประสุข ตำบลบ้านประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7

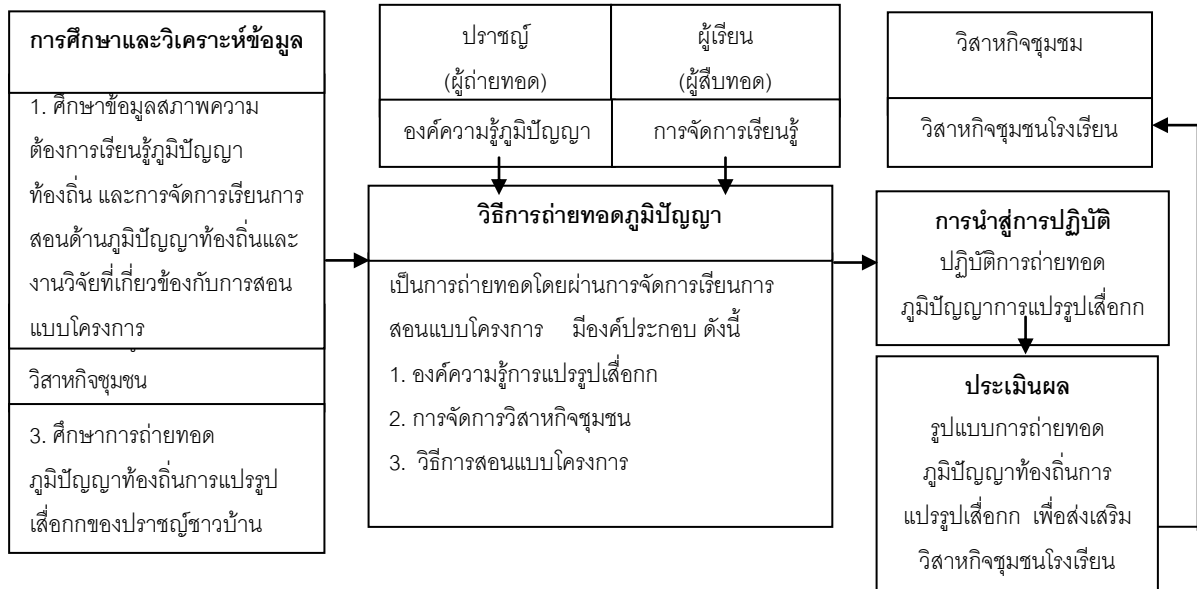
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 37 คน ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 19 คน และนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ การจัดการวิสาหกิจชุมชน และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสือกก
- 2) การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสือกก เพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนในสถานศึกษา โดยศึกษาสาระสำคัญ 3 องค์ประกอบ ดังนี้
 - 2.1 องค์ความรู้การแปรรูปเสือกก ได้แก่ การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปเสือกก และกระบวนการแปรรูปเสือกก
 - 2.2 การจัดการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ข้อมูลความรู้พื้นฐานวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ และการจัดการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน
 - 2.3 วิธีการสอนการแปรรูปเสือกกและวิสาหกิจชุมชนแบบโครงการ ได้แก่ ร่างโครงการ และแผนการจัดการเรียนรู้
- 3) ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสือกก เพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนในสถานศึกษา

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจน์สัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมวิชาทฤษฎีชุมชนโรงเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยรวม 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ศึกษาข้อมูลสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ การจัดการวิชาทฤษฎีชุมชน และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้วิชาทฤษฎีชุมชนในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้วิชาทฤษฎีชุมชนในสถานศึกษา

1. ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาสภาพความต้องการการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานศึกษา โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และผู้เรียน จำนวน 40 คน เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะการสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นปัญหาการศึกษาต่อของนักเรียนที่จบการศึกษา แหล่งเรียนรู้ชุมชน และประกอบอาชีพของชุมชน เพื่อกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ต้องการแปรรูปและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ตามความต้องการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.2 ศึกษาการจัดการวิชาทฤษฎีชุมชน โดยการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรด้านวิชาทฤษฎีชุมชนและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิชาทฤษฎีชุมชน จำนวน 5 คน เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานวิชาทฤษฎีชุมชน หลักการวิชาทฤษฎีชุมชน วิชาทฤษฎีชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ และการจัดการเรียนรู้วิชาทฤษฎีชุมชน

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจนสัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

1.3 ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก โดยการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับปราชญ์ชาวบ้านด้านการแปรรูปเสื่อกก เกี่ยวกับการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปและกระบวนการแปรรูปเสื่อกก

2. ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน จากนั้นนำผลจากการสรุปข้อมูล มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบ แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1) องค์ความรู้การแปรรูปเสื่อกก จากการสำรวจขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากความต้องการเรียนรู้การแปรรูปเสื่อกกศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อบันทึกการสัมภาษณ์ จากปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน พร้อมบรรยายประกอบการสาธิตถึงกระบวนการการแปรรูปเสื่อกก และโดยผ่านการตรวจสอบเนื้อหาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เนื่องจากเก็บข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านเพียงคนเดียว ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย คือสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะนำมาบันทึกการสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้การสาธิตแบบรูปธรรมทำการบันทึกเป็นภาพเคลื่อนไหว มาลงข้อมูลในแต่ละหัวข้อและเนื้อหา พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูล เพื่อนำเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกกไปจัดการเรียนรู้สู่สถานศึกษาต่อไป

2) การจัดการวิสาหกิจชุมชน เป็นการศึกษาข้อมูลความรู้พื้นฐานวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายระดับอำเภอ และการจัดการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน เพื่อนำเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึก จากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรด้านวิสาหกิจชุมชน จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะนำมาบันทึกการสัมภาษณ์ สังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง และผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของคำถามการจัดการวิสาหกิจชุมชน ได้ตรวจสอบคุณภาพของดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวม 0.93 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเป็นคำถามที่สมบูรณ์ และประเมินความเหมาะสมของกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$)

3) การศึกษาวิธีการสอนการแปรรูปเสื่อกกและวิสาหกิจชุมชนแบบโครงการเป็นการศึกษาวิธีการสอนการแปรรูปเสื่อกกแบบโครงการ ผู้วิจัยโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ และข้อมูลเนื้อหาที่ได้จากการสังเคราะห์ มาจาก ขั้นตอนที่ 1 แล้วมาสร้างโครงร่างของโครงการสอนเสริมภูมิปัญญาแปรรูปเสื่อกก เพิ่มรายได้สู่วิสาหกิจชุมชน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 7 แผน จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) และประเมินความเหมาะสมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ทั้ง 2 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ร่างโครงการสอนเสริมภูมิปัญญาแปรรูปเสื่อกก เพิ่มรายได้สู่วิสาหกิจชุมชน ได้ตรวจสอบคุณภาพของดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวม 0.98 และมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$) ส่วนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 7 ได้ตรวจสอบคุณภาพของดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวม 0.97 และมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.88$) ส่วนที่ 3 สื่อการเรียนรู้ ได้ตรวจสอบคุณภาพของดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยรวม 0.97 และมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.88$)

2.2 การประเมินผลการทดลองปฏิบัติของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ดังนี้

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจนีสัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

1) เลือกผู้เรียนจากโรงเรียนบ้านประสุข ตำบลบ้านประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ตามคุณสมบัติที่กำหนดนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 19 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 37 คน โดยเรียนตามโครงการสอนเสริมภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก เพิ่มรายได้สู่วิสาหกิจชุมชน เพื่อมาเข้ารับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกก และวิสาหกิจชุมชน

2) จัดการเรียนการสอนถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกกและวิสาหกิจชุมชน ตามกระบวนการที่ได้วางแผนได้ ได้แก่ การถ่ายทอด 3 องค์ประกอบ คือ องค์ความรู้การแปรรูปเสื่อกกและวิสาหกิจชุมชน การจัดการวิสาหกิจชุมชน และวิธีการสอนการแปรรูปเสื่อกกและวิสาหกิจชุมชนแบบโครงการ

3) การประเมินผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจาก 3 องค์ประกอบข้างต้น ในการประเมินผลของผู้เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ ข้อคำถามตามแบบสอบถาม แบบสังเกตการณ์ร่วมอภิปรายในระหว่างเรียน และการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม และแบบสังเกตพฤติกรรม รวมทั้งการดูผลจากชิ้นงานที่ปฏิบัติการแปรรูปเสื่อกก เพื่อเห็นถึงองค์ความรู้การแปรรูปเสื่อกกและวิสาหกิจชุมชน การจัดการวิสาหกิจชุมชน และวิธีการสอนการแปรรูปเสื่อกกและวิสาหกิจชุมชนแบบโครงการ

3) ขั้นตอนการประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 12 คน ที่เกี่ยวข้องกับบริบทในพื้นที่ ได้แก่ ผู้บริหารเกษตรอำเภอ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา นักวิชาการเกษตร ครูผู้สอน และผู้นำชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็น เพื่อเสนอแนะความสมบูรณ์และการขยายผลของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกกเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานนำมาสร้างรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1) องค์ความรู้การแปรรูปเสื่อกก ประกอบด้วย การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปเสื่อกก และกระบวนการแปรรูปเสื่อกก สำหรับการแปรรูปเสื่อกกใน 4 รูปแบบ ได้แก่ ปลูกไม้จิ้มฟัน เมาะนั่ง กล่องกระดาษทึบชู้ทรงเหลี่ยม และกล่องกระดาษทึบชู้ทรงกลม

2) การจัดการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ข้อมูลความรู้พื้นฐานวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ และกระบวนการจัดการเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ประกอบด้วย การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในโรงเรียน การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การจัดตั้งกองทุนกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ช่องทางการตลาดของกลุ่มการส่งเสริมรายได้แก่สมาชิก การจัดทำบัญชีกลุ่มและรายงานผล

3) วิธีการสอนแบบการแปรรูปเสื่อกกและวิสาหกิจชุมชนแบบโครงการ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 โครงร่างของโครงการสอนเสริมภูมิปัญญาแปรรูปเสื่อกก เพิ่มรายได้สู่วิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 1) รหัสโครงการ 2) ชื่อโครงการ 3) สอดคล้องกับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา 4) หลักการและเหตุผล 5) วัตถุประสงค์ 6) กลุ่มเป้าหมาย 7) วิธีการดำเนินงานโครงการ 8) ระยะเวลาดำเนินงาน 9) สถานที่ดำเนินงาน 10) งบประมาณ 11) การประเมินผลโครงการ 12) ผลที่คาดว่าจะได้รับ ส่วนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 7 และส่วนที่ 3 สื่อการเรียนรู้

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจนสัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

ตารางที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 7

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	เรื่อง	เวลา (ชั่วโมง)
1	ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแปรรูปเสื่อกก	3
2	การแปรรูปเสื่อกกเป็นปลอกไม้จิ้มฟัน	3
3	การแปรรูปเสื่อกกเป็นเบาะนั่ง	4
4	การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม	5
5	การแปรรูปเสื่อกกเป็นกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม	6
6	การจัดการวิสาหกิจชุมชน	3
7	การจัดนิทรรศการวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนผลิตภัณฑ์การแปรรูปเสื่อกก	6
	รวม	30

จากตารางที่ 1 แสดงเนื้อหาสาระการเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ในโครงการสอนเสริมภูมิปัญญาแปรรูปเสื่อกก เพิ่มรายได้สู่วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

2. การประเมินผลการทดลองปฏิบัติของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจโครงการสอนเสริมภูมิปัญญาแปรรูปเสื่อกก เพิ่มรายได้สู่วิสาหกิจชุมชนโรงเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 7

รายการ	\bar{x}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1. โครงการและแผนการเรียนรู้			
1.1 เนื้อหาในการเรียนมีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	4.65	0.63	มากที่สุด
1.2 ผู้เรียนตามโครงการ ฯ มีความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์	4.41	0.64	มาก
1.3 แผนการเรียนรู้ทุกแผนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ	4.73	0.45	มากที่สุด
1.4 สื่อวีดิทัศน์สาริตสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกกจากปราชญ์ชาวบ้านได้	4.41	0.76	มาก
1.5 สื่อวีดิทัศน์สาริตมีประโยชน์และน่าสนใจสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	4.41	0.69	มาก
1.6 วิสาหกิจชุมชนมีประโยชน์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้	4.38	0.76	มาก
2. การจัดการเรียนการสอน			
2.1 ผู้สอนอธิบายชัดเจนและสอนเข้าใจ	4.51	0.69	มากที่สุด
2.2 ผู้สอนให้ความช่วยเหลือค้ำจุนเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจ	4.35	0.48	มาก
2.3 มีการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ	4.51	0.56	มากที่สุด
2.4 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทักษะการแปรรูปเสื่อกก	4.46	0.61	มากที่สุด
2.5 กิจกรรมส่งเสริมความรู้วิสาหกิจชุมชนโรงเรียน	4.54	0.69	มากที่สุด
3. การนำความรู้ไปใช้			
3.1 สามารถนำความรู้จากการแปรรูปเสื่อกกไปผลิตเป็นสินค้าและจัดจำหน่ายตามหลักวิสาหกิจชุมชนได้	4.62	0.64	มากที่สุด
3.2 สามารถนำความรู้จากหลักการวิสาหกิจชุมชนประยุกต์ใช้เป็นวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้	4.38	0.64	มาก
3.3 สามารถนำความรู้ทั้งหมดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.43	0.80	มาก
3.4 ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเพื่อเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนได้	4.51	0.56	มากที่สุด

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจนสัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

รายการ	\bar{x}	S.D	ระดับความพึงพอใจ
4. อื่น ๆ			
4.1 วันและเวลาการเรียนรู้เหมาะสม	4.49	0.73	มาก
4.2 จำนวนชั่วโมงต่อแผนการเรียนรู้ทุกแผนเหมาะสม	4.62	0.55	มากที่สุด
4.3 สถานที่ใช้ในการเรียนรู้เหมาะสม	4.76	0.49	มากที่สุด
รวม	4.51	0.12	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงระดับความพึงพอใจโครงการสอนเสริมภูมิปัญญาแปรรูปเสือกก เพิ่มรายได้สู่วิสาหกิจชุมชนโรงเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 7 พบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.51$) อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสือกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 12 คน หลังจากสรุปผลการจัดการเรียนรู้แล้ว นำผลมาสรุปมาสัมภาษณ์กลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็น เพื่อเสนอแนะความสมบูรณ์และการขยายผลของ รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสือกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน สรุปได้ ดังนี้

1) การแปรรูปเสือกกให้หลากหลายรูปแบบผลิตภัณฑ์ ให้สามารถแปรรูปเสือกกได้มากขึ้น เพื่อการนำเสือกกที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างหลากหลาย เช่น ที่รองแก้วรองชาม กระเป๋าสีเงิน กระเป๋าเอกสาร ที่ใส่ของจดหมาย ทดลองแปรรูปชนิดใหม่ที่มีประโยชน์ใช้สอยแตกต่างกันได้จากแผนการเรียนรู้ที่ 1-7 ที่ผู้วิจัยในการจัดการเรียนในครั้งนี้

2) สถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนงบประมาณการซื้อจักรอุตสาหกรรม สำหรับการฝึกทักษะแก่ผู้เรียน จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนอย่างถาวรรุ่นสู่รุ่นรวมทั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนกับปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มเสือกกที่บ้านสำพะเนียงใหม่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนผลิตชิ้นงานส่งขายที่กลุ่มทอกกบ้านสำพะเนียงใหม่ เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่ สามารถผลิตชิ้นงานได้อย่างดีและมีคุณภาพ สามารถนำไปขายและส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียนและเป็นรายได้ในระดับสถานศึกษาได้

3) ควรมีการติดต่อวิดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้จักรอุตสาหกรรมจัดทำเอกสารเป็นเล่ม มอบให้สถานศึกษา เพื่อสามารถทำไปฝึกฝนทักษะปฏิบัติในการเย็บจักรให้เกิดความชำนาญยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถแปรรูปเสือกกได้อย่างคล่องตัวและมีคุณภาพยิ่งขึ้น

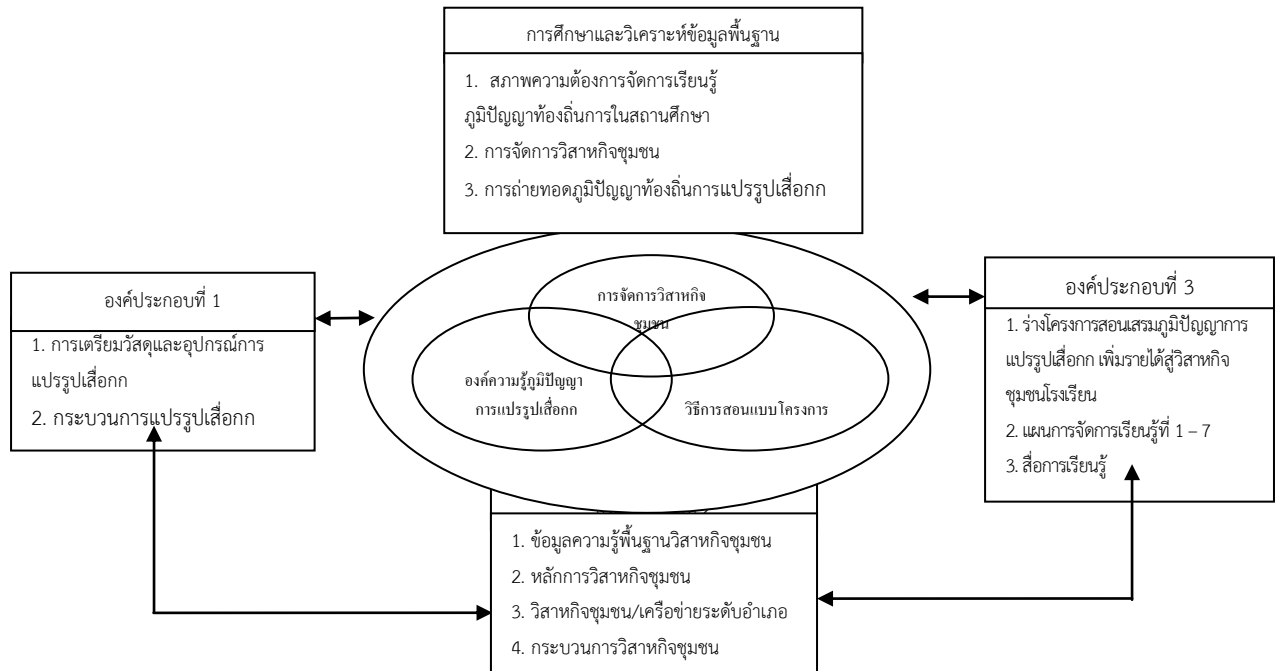
4) การเพิ่มพูนความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทักษะควรมีต่อเนื่อง การจัดการเรียนสอนตามความต้องการของผู้เรียน สามารถเข้าถึงความต้องการของผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นำไปประยุกต์ใช้ กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และสามารถหาความรู้ ทักษะฝึกฝนต่อยอดให้เกิดความชำนาญ เป็นการส่งเสริมรายได้แก่ผู้เรียนได้

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนา รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสือกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน มี 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ องค์ประกอบที่ 1 องค์ความรู้การแปรรูปเสือกก คือ เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเสือกก การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปเสือกก และกระบวนการแปรรูปเสือกก สำหรับการแปรรูปเสือกก ใน 4 รูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ปลอกไม้จิ้มฟัน เบาะนั่ง กล่องกระดาษทิชชูทรงเหลี่ยม และกล่องกระดาษทิชชูทรงกลม องค์ประกอบที่ 2 การจัดการวิสาหกิจชุมชน คือ ความรู้พื้นฐานวิสาหกิจชุมชน หลักการวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายระดับอำเภอ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้วิสาหกิจชุมชนให้เกิดขึ้นชุมชนโรงเรียน องค์ประกอบที่ 3 วิธีการสอนการแปรรูปเสือกกและวิสาหกิจชุมชน

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจน์สัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

แบบโครงการการเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ส่วนที่ 1 โครงร่างของรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนในสถานศึกษา ส่วนที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 และส่วนที่ 3 สื่อการเรียนรู้

ภาพประกอบ 1 การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปเสื่อกก เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะการแปรรูปและการจัดการวิสาหกิจชุมชนในสถานศึกษาได้ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นควรมีการนำไปบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้ในช่วงเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ให้ได้มีเวลาฝึกฝนทักษะให้ชำนาญ

2. ผู้เรียน ควรได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝนทักษะเพิ่มเติมไปศึกษาเรียนรู้ ฝึกอบรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านสำพะเนียงใหม่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หล่อหลอมรวมภูมิปัญญาการแปรรูปเสื่อกกและการทอเสื่อกกโดยเฉพาะ

3. สถานศึกษา ควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับกลุ่มทอเสื่อกกของปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อนำมาขยายผลได้จริงและต่อเนื่อง เพิ่มพื้นที่กิจกรรมแบบครบวงจรให้กับผู้เรียน สร้างให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้ฝึกฝนทักษะด้านการผลิต การตลาด สร้างแรงจูงใจ สร้างรายได้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนผลิตชิ้นงานส่งขายที่กลุ่มทอที่บ้านสำพะเนียงใหม่ เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่ สามารถผลิตชิ้นงานได้อย่างดี และมีคุณภาพ สามารถนำไปขายและส่งเสริมรายได้ระหว่างเรียนและเป็นรายได้ในระดับสถานศึกษาได้ นอกจากนี้โรงเรียนสามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ในชุมชนตามความเหมาะสมนำมาปรับใช้ได้

4. สถานศึกษา ควรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนงบประมาณการซื้อจักรอุตสาหกรรมสำหรับฝึกทักษะแก่ผู้เรียน จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโรงเรียนอย่างถาวรสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้ ความคิดริเริ่ม

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจนสัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

สร้างสรรค์ และทักษะควรมีต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้เรียน สามารถเข้าถึงความต้องการของผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นำไปประยุกต์ใช้ กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และสามารถนำความรู้ ทักษะฝึกฝนต่อยอดให้เกิดความชำนาญ เป็นการส่งเสริมรายได้แก่ผู้เรียนได้

บรรณานุกรม

- กนกพร นิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. (พัฒนสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2557, จาก libdcms.nida.ac.th/thesis6/2555/b175787.pdf
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). ร่างยุทธศาสตร์การศึกษา พ.ศ. 2556 – 2558 ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการยุทธศาสตร์การศึกษา พ.ศ. 2556 – 2558. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- จิรวัดน์ นาคพนม. (2549). การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาชีพจักสานของชุมชนในจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. (การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2557, จาก [ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ](http://www.sru.ac.th/thesis/2549/175787.pdf).
- นุชลี คล้ายวันเพ็ญ. (2553). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพระนคร. สารนิพนธ์ ปริญญาโท. (บริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2557. จาก [ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ](http://www.sru.ac.th/thesis/2553/175787.pdf).
- พระมหาวิฑูรย์ เป็นกระโทก. (2549). “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาเสื้อกอล์ฟเชิงพาณิชย์จังหวัดนครราชสีมา”. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท. (วัฒนธรรมศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2553). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2553/E/109/40.PDF>
- โรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี. (2557). โครงการบ่มเพาะวิสาหกิจในโรงเรียน(ชมรมเก่าแก่น้อย)หน้า1-2. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2557, จาก http://www.acu.ac.th/html_edu/cgi-bin/acu/plot/shows_plot.php?id_plot=TIRNeQ==
- วรินทร์พร สุขเฟื่องฟู. (2555). การจัดทำคู่มือการเสริมสร้างงานหัตถกรรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหนองคุ่ม จังหวัดปราจีนบุรี. สารนิพนธ์ ปริญญาโท. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์พงศ์ หอมหวาน และคณะ. (2547). โครงการวิจัยรูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาสารคาม: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด)

อดุลย์รัตน์ เกตุเวชสุริยา, วัฒนีย์ โรจน์สัมฤทธิ์, ชไมพร ดิสถาพร
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2559 (148-161)

- สามารถ จันทร์สุรีย์. (2545). *การศึกษาภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมหมาย สว่างวัฒนารักษ์. (2546). *การศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุรศักดิ์ สามประดิษฐ์. (2546). *ผลิตภัณฑ์จักสานหวาย หมู่ที่ 6 ตำบลมหาสอน อำเภอหมี จังหวัดลพบุรี ศูนย์ข่าวเส้นทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี*. สระบุรี : ปากเพรียวการช่าง จำกัด.
- อภิชาติ ไจอารีย์. (2557). *รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2557, จาก <http://copag.msu.ac.th/journal/filesjournal/n4-2/14.pdf>